Эхэ hайхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-hээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1992 НОЯБРЬ 26

Үбэлэй түрүүшын Сагаагшан гахай hарын 2 ЧЕТВЕРГ Гарагай 5 № 230 (18589) сэн 6 мүн

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ *ажалай үдэр*

ҮЛГЭМЭЙ ЗОРИЛГОНУУД

...хүдөө ажа... 10-т hуури... нуудай нэгэн... Мүнөөдөө... доройтонги... юм. Тиимэ... «Буряатводме... нэрэтэй бай... томо нэгэ... түхэлэй акци... болгожо, ху... бэрэн абтаа... худалдажа, газарай үналуурине hайжа... руулгада шэглүүлэгдэхэ мүнгэ олохо ажал ябуулга тус бүлгэмэй гол зорилго болоно.

Республикадамнай 15 мянган гектар талмай үналагдадаг юм. Колхоз, совхозуудай үгы болоходо, үналуурийн хамтын түхсэрэлгэнүүд эзэгүй үлэшоо бшуу. Иимэ эрхэ байдалда харуу... hагүй болоhон үналуурийн талмайнууд бүридхэлhоо гаргагдаа hэн.

Шэнээр байгуулагдаhан акционернэ бүлгэмэй ажал хэрэгүүд шэнэ үндэhэ hуури дээрэ амжалтатай байха бэзэ гэжэ найдагдана. Олон мянган гектар талмай ургаса үналуурийн ашаг үрэhөө сэхэ дулдыдана ха юм.

М. САНГАЕВ.

...ОНДО ТУҺАТАЙ БАРИЛГА

...hууринай хажууда Зэдэ баригдаhан 180 метр ута... он хүүргэ hалхан ашаглал...

...hуурин зоной ёнотойл hайн... Юуб гэхэдэ, хүүргын ба... йхада, машина, техникээ, ...дэнэй эдихэ ...ним тежээл... ...алдэб ашаа гараса уламаар ...байгаа. Гэбэшье бороогой ...hаа эхитэй гол үерлэжэ, ...даг байhан гээшэ.

...ала хэрэгэй бүтэод байха... ...гоо захиргаанай гулваа Ба... Семеновто нютагай зон ...ясхалан хүргэнэбди. Юуб ...р бариха гэhэн шиндхэ... ...даа, манай совхозой түрүү... ...н юм. Эндэhээ ошоодшье ...э хүүргые бүтээхэ хэрэгтэ ...туhаламжа үгэжэ, харалса... болголсобо ха юм.

...юумын хомор, үнэтэй бо... лоhон сагта объектээ хамаг хэрэгтэй материалаар хангаха гэшэ хосүүхэн хэрэг болонхой. Тингэбэшье Михайловкын совхозой болон районой хүтэлбэрилэгшэд али болохоор туhалжа, барилгаяа хараалагдаhан сагhаа уридлан дүүргэхэдэмнай ехэ хубитаяа оруулаа, — гэжэ хүүргэнүүдые барилгын 34-дэхи отрядай начальник Николай Ефимович Шпаков хөөрөө hэн.— Хүүргын барилгада гол түлэб С. Н. Сухоевой бригада худэлжэ гараа. Урагшаа hанаатай, дүршэл ехэтэй мэргэжэлтэ-прораб Вячеслав Михайлович Ансенов энэ барилга эхилhэн юм. Сагhаа урид hаha баранан нухэрысмнай энэ хүүргэ нютагай зондо hануулхал.

Хүүргэ түргэн баригдалагшьегүй hаа, олондо туhатай, үни байдаг барилга ха юм гэжэ хөөрөө hэн.

Ц. НАЙДАНОВ,
пенсионер.

Захааминай район.

...ЫН ...ЗИН

...шэд наймаал... ...өөhэдынгөө ...өөhэдөө бэ... ...үнинай. Ка... ...нэй 5-дахи ...магазин нээг... ...сигинск посе... логой «Солнечный» микрорайондо хилээмэнэй 8-дахи завод өөhэдын хилээмэ худалдадаг магазин нээбэ. Тус магазинда худалдагдаhан хилээмэн ба баримал зүйлнүүд бусадайхида орходоо 10 процентээр үнэгүй юм. Ушар тиимэhээ худалдан абагшадаар таhарнагүй.

Манай корр.

...АКАССА НЭЭГДЭБЭ

...аймагай түб Ивалга hууринда самоле... ...д худалдагдадаг болобо. Улаан-Үдэ ...ассануудтал адли, эндэ биледүүд ар... ...оногоор урид наймаалагдана. Хэрбээ ...таа аймагуудай түбүүдтэ гү, али Рос... ...а болон дүтын гадаада гүрэнүүдтэ ...тайшуул урдынхидал Улаан-Үдэ ерэ... ...ар оошорто зогсожо байнгүй, нютаг ...ой билет худалдажа абаха дүүрэн ...

Манай корр.

...ЭДӨӨ АБАХАЯА ...АРАНАГҮЙ

...ын бүхэндэ ...олошорно. ...ные гэрнүүд ...о. Мүн хүн ...рнүүдые, ...ахи хашаа, ...ь мэтээ зу... ...шэнэлнэ. ...досотой — мо... ...нэтэй болоо... ...н байhан гэ... ...аhаха гэжэ ...ой зүйлнүүл. ...магай үнэтэй ...ө үнинай. Ба... автомобиль... ...hаа, мото... ...й үнэтэй бо... ...хэйлhан хү... ...нэ бшуу.

...арилга урда... ...болоо. Хоёр... ...шана барилга ...лэ ябуулдаг ...эндэ арба га... ...а болгогдодог ...ду айл бүлэ ...гөө гэртэй бо... ...нөө гэр бай... ...имэшье хүр... ...ыда шэнэ ...ар хэрэгтүй.

...Д. Бандеев

...удуушаг саг... ...ноорооо ажа... ...ыгэ оролдоно...

...ага зогсоогдо... ...модоной пи... ...дэнэ. Барил... ...д энэ жэлдэ ...ашаглалга...

...ө түгэсхэгдэ...

...ЫН ...ЗИН

...шэд наймаал... ...өөhэдынгөө ...өөhэдөө бэ... ...үнинай. Ка... ...нэй 5-дахи ...магазин нээг... ...сигинск посе...

...АКАССА НЭЭГДЭБЭ

...аймагай түб Ивалга hууринда самоле... ...д худалдагдадаг болобо. Улаан-Үдэ ...ассануудтал адли, эндэ биледүүд ар... ...оногоор урид наймаалагдана. Хэрбээ ...таа аймагуудай түбүүдтэ гү, али Рос... ...а болон дүтын гадаада гүрэнүүдтэ ...тайшуул урдынхидал Улаан-Үдэ ерэ... ...ар оошорто зогсожо байнгүй, нютаг ...ой билет худалдажа абаха дүүрэн ...

Манай корр.

...ЭДӨӨ АБАХАЯА ...АРАНАГҮЙ

...ын бүхэндэ ...олошорно. ...ные гэрнүүд ...о. Мүн хүн ...рнүүдые, ...ахи хашаа, ...ь мэтээ зу... ...шэнэлнэ. ...досотой — мо... ...нэтэй болоо... ...н байhан гэ... ...аhаха гэжэ ...ой зүйлнүүл. ...магай үнэтэй ...ө үнинай. Ба... автомобиль... ...hаа, мото... ...й үнэтэй бо... ...хэйлhан хү... ...нэ бшуу.

...арилга урда... ...болоо. Хоёр... ...шана барилга ...лэ ябуулдаг ...эндэ арба га... ...а болгогдодог ...ду айл бүлэ ...гөө гэртэй бо... ...нөө гэр бай... ...имэшье хүр... ...ыда шэнэ ...ар хэрэгтүй.

...Д. Бандеев

...удуушаг саг... ...ноорооо ажа... ...ыгэ оролдоно...

...ага зогсоогдо... ...модоной пи... ...дэнэ. Барил... ...д энэ жэлдэ ...ашаглалга...

...ө түгэсхэгдэ...

...ЭДӨӨ АБАХАЯА ...АРАНАГҮЙ

...ын бүхэндэ ...олошорно. ...ные гэрнүүд ...о. Мүн хүн ...рнүүдые, ...ахи хашаа, ...ь мэтээ зу... ...шэнэлнэ. ...досотой — мо... ...нэтэй болоо... ...н байhан гэ... ...аhаха гэжэ ...ой зүйлнүүл. ...магай үнэтэй ...ө үнинай. Ба... автомобиль... ...hаа, мото... ...й үнэтэй бо... ...хэйлhан хү... ...нэ бшуу.

...арилга урда... ...болоо. Хоёр... ...шана барилга ...лэ ябуулдаг ...эндэ арба га... ...а болгогдодог ...ду айл бүлэ ...гөө гэртэй бо... ...нөө гэр бай... ...имэшье хүр... ...ыда шэнэ ...ар хэрэгтүй.

...Д. Бандеев

...удуушаг саг... ...ноорооо ажа... ...ыгэ оролдоно...

...ага зогсоогдо... ...модоной пи... ...дэнэ. Барил... ...д энэ жэлдэ ...ашаглалга...

...ө түгэсхэгдэ...

ЁhОТОЙ ЭЗЭНИЙНЬ БОЛОБО

Россин Федерацийн Президентын зарлигай ёноор элшэ хүсэнэй предприятинууд гүрэнэй бэшэ болгогдохо ёнотой. Тэрэнэй ёноор Гусиноозерскын ГРЭС-эй коллектив предприятияа үмсэлхэ хүдэлмэри ябуулаа.

Станцийн цехүүдтэ суглаануу үнгэргэгдэжэ, үмсэлэлгын ямар аргые шэлэхэ, «Росэнерго» гү, али «Бурятэнерго» нэгэдэлэй мэдэлдэ орохо болон бусад асуудлнууд зүбшэн хэлсэгдээ. Энэ үедэ элдэб олон hанамжануу хэлсэгдээ hэн. ГРЭС элшэ хүсэ үйлэдбэрилдэг республикын эгээл томо станци болоно. Тиимэhээ республикын аша туhа харалсан «Бурятэнерго» нэгэдэлэй мэдэлэй предприяти болон үлэхэ гэжэ шийдээ. Тиимэдээ станцийн коллектив олдоhон олзо оршоёо үлөөхэ, тарифуудые тогтоохо эрхэ өөhэдтөө үлөөгөө.

Экономическа албанай тодорхойлhоной ёноор ГРЭС-эй уставной зөөри 429 миллион түхэриг болоно. Үмсэлэлгын хоёрдохи арга шэлэhэн станцийн коллектив бүхы акцинуудай 51 процент худалдан абажа, ГРЭС-эй ёнотой эзэн болобо гээшэ.

К. ШОПХОЕВ.

УНШАГТЫ, ТАНИЛСАГТЫ:

2-дохи нюурта.

Э. Балжинимаев: Нинтэ буряадуудай хурал. «Үмсэлжэ болохогүй».

Д. Урабханов: «Үбэлые яажа дабахаб?».

Түрэл нютагаймнай түүхэhээ. Д. Найданов «Маргаан дурдаха дурамни хүрэнэ» — очерклын үргэлжэлэл.

СНГ: тобшо hонин.

3-дахи нюурта.

Соёлшод — худөөгэй ажалшадта. Л. Будаева: «Шэнэ аргануудые хэрэглэн...».

Агын талын hонинууд.

Ж. Сажинов: «Баргажан буряадууд тухай».

ИТАР—ТАСС: түби дэлхэй мүнөөдэр.

4-дахи нюурта.

Ц. Номтоев: «Даяанша Сандан лама».

Дэлхэйн hониной дээжэhээ.

Спортын hонинууд.

МОСКВАГАЙХИДЫЕ БАЯСУУЛБА

Hаяхан Буряадай оперо бэлэн баледэй академическэ театрай бүлэг артистнууд Москва хотын хүн зонэй урда концерт наадана харуулhан байна. «Буряадай оперын одод» гэжэ нэрлэгдэhэн концерт наадан олоной үзэмжэдэ дурадхагдаа. Глинкын нэрэмжэтэ музей соо манай республикын артистнуудай гастрольнууд ноябрийн 13-да нээгдээ hэн.

«Гайхамшагта, дабтагдашагүй онсо шэнжэтэй театр» гэhэн үгэнүүдээр Москвагай хүгжэм шэнжэлэгшэд, театрыемнай үндэрөөр сэгнэн, бахархалаа мэдүүлээ. «Hайхан хоолойтой дуушадай шэдитэ театр», тэрэнэй түүхэ тухай искусство шэнжэлэгшэ Е. Соколова суглараглядта хөөрэжэ үгэhэн байна.

Бэлигтэй залуу дуушан, Тулузада (Франци) үнгэргэгдэhэн уласхоорондын конкурсдо хабаадагша Татьяна Шойдагбаева концертдэ ерэгшэдые уран бэлигээрээ урмашуулба. Амаргүй hайхан уянгата тенор хоолойтой, суута дуушан Дугаржап Дашиевые шагнагшад «гөсөо», «бис» гэhэн үгэнүүдээр угтаhан байна.

Вердийн «Угталгын дуус» шадамар бэрхээр дуулаhан мэдээжэ артистнууд Галина Шойдагбаева, Вячеслав Бальжинимаев гэгшэдые москвагайхид халуун альга ташалгаар угтаа. Концертын hүүлдэ Санкт-Петербургын дасанай лама-гэлэн Даңзан Хайбзан Самаев бултанда баярые хүргөө, артистнуудые адиста хүртөогөө.

Шаляпинай нэрэмжэтэ музей соо, тиихэдэ Рахманиновай нэрэмжэтэ концертнэ зал соо болоhон буряад дуушадай концерт дээрэ хүнүүд олоороо сугларжа, hайхан хоолойтой артистнарые шагнаба. Бэлиг суута артист, бас бүдүүн хоолойтой Ким Базарсадаев гөөр дуулаа.

Hүүлшын тоосоото наадан Чайковскийн нэрэмжэтэ концертнэ зал соо боложо, хүгжэм дуунда дуратайшуулые баясуулба. Буряадай эрхим дуушад «Россин радиогоор» дуулаха эрхэтэй болобо. Аяар холын Москвада байдаг, hурадаг нютагаархиднай бэлигтэй буряад дуушадаа халуунаар угтаа. Москвагай гастрольнууд тон амжалтатайгаар үнгэрбэ гэжэ онсолон тэмдэглэхээр.

Т. ЯХУНАЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Сурена Дашадыренова концертын үедэ; бэлигтэй артист Дугаржап Дашиев дуулна; хараллгын зал соо.

О. БУЛДАКОВАЙ фото-зурагууд.

Нютагай заншалнуудhаа

ЗАМБАА АМТАЛХА ДУРАТАЙ ГҮТ?

Заншалаар бэлэн hуудалнай — Захаамин зонолы домогhоо, Заяалай hайхан хүсэлнай — Замбааша эжыы буляhаа...

Эртэ урда сагhаа хойшо замбаа хадаа Захаамин зоной гол эдеэ хоолой зүйл хододоо байhан юм. Мүнөөшье хаа-яа аба, эжыдээ айлшалхадаа, энэ эдеэнhээ заабол ама хүрэдэгбди, хүүгэднай хото городто үдэhэн хадаа энэ хоол яажа бэлдэдэг бэ гэжэ ойлгодоггүй. Тиимэhээ энээн тухай тобшохоноор бэшэhүү...

Зунай сагта үбhэндөө ороходоо, аршаанда ошоходоо, али олон хоногоор хэзэ гү, али агнуурида гарахадаа, замбаа гээшые бэлдэдэг юм. Үнэ удаан саг соо гутадагүй шанартай гэжэ мэдээжэ замбаае ошмээнэй таряагаар бэлдэхэдэ, эгээл амтатай. Нэн түрүүн таряагаа уур нюдүүр соо хальhанhаань сэбэрлэдэг юм. (Уур — хуhан модоор хэhэн, арба гаран адха ороohоной ородог амhарта. Нюдүүр — түмэрөөр гү, али модооршье хэгдэhэн байдаг).

Тингээд тэрэ нюдэhэн ороohоной үйhэн hабяа соо хэжэ, hалхинда хиндхүүлдэг. Хальhаниинь хиндэжэ, ороohониинь hабяа соогоо үлэдэг.

Тэрэнэй hүүлээр хальhанhаа сэбэрлэгдэhэн ороohоёо гурбан тулгууртай шэрэм тогоон соо хуурадаг. Галай түлигдэхэдэ, тогоон жэгдэ аятайханаар халаагдаха ёнотой.

Улаан- шаргал болотороо хуурагдаhан ороohоёо удаань гар тээрмээр гурилай түхэлтэй болотор жэжэдхэдэг юм. Одоо энээнэй удаа ёнотой замбаа боложо гарадаг гээшэ. (Тэрэмэ — түхэреэлэгдэhэн дүрсэтэй, дундаа нүхэтэй хоёр томо шулуун түхеэрэлгэ мүн. Таба-арбан сантиметр зузаан, үргэнэйнгөө хэмжээгээр 60—80 сантиметртэ хүрэнэ. Дээдэ түхэреэень эрьюулхэдэ, ороohон гурил болотороо татагдадаг).

Халуун сайда зөөхэй гү, али шара тоhо хайлуулжа хээд, дээрэhээнь замбаагаа үдхэншэг болохоор нэмээд, hайса худхаhанай удаа амталаад үзөөрэйт даа.

Үлэ хоолтой юм — үглөөгүүр замбаа эдеэ hаа, үдэшэ орой болотор үлдэнгүй, садхаhан ябаха жэшээтэй.

В. ЦЫБИКОВ,
Улаан-Удын 37-дохи hургуулийн багша.

ХҮНДЭТЭ УНШАГШАД!

1993 ондо абтаха бүхы хэблэл захилгын болзор дахинаа hунаагдаба. Тингэжэ байгша оной декабриин 15 болотор энэ хэрэг үргэлжэлүүлэгдэхэнь. Тиимэhээ, хүндэтэ уншагшаднай, түрэл hониноо арга заатагүй захинт гэжэ уряалха байнабди.

Таанадтаа hануулхада, манай «Буряад үнэн» газетын хахад жэлэй захилай сэн 75 түхэриг юм. Гадна газетыемнай хэлхеэ холбоошодой Танда хүргэhэнэй түлөө абадаг сэнгынь Улаан-Удэдэ болон дүтэ шадарай аймагуудта 130 түхэриг болоно. Энэ сэн аймаг бүхэнэй холо болохо бүринь нэмэнэ. Тиимэhээ эндэ манай редакцийн зэмэ үгы.

Буряад угсаатан! Түрэл hониноо захибал, түүхэ домогоо, уг гарбалаа, жэнхэни hайхан хэлээ, литература, искусствяа мэдэхэ болохот, ёно заншалнуудаа hэргээн хадуухат, хуушан монгол, түбэд хэлэнүүдые шудалхат, буряад зурхай долоон хоног бүхэндэ хаража, орон тэнгэрнингээ заяануудтай ажал хэрэгүүдээ тааралдуулхат, шажан мүргэлэй асуудалнуудаар hара бүри гаргагдаха «Буян» хуудаhантай танилсахат.

Түрэл hониноо бултадаа захиял!

РЕСПУБЛИКАНУУДАЙ ТОЛГОЙЛОГШОНОРОЙ ЗҮБЛӨӨН

МОСКВА. Нинслэл хотын «Президент-отельдэ» Борис Ельцинэй түрүүлэлгэ доро Россий Федерацийн республикануудай толгойлогшонорой зүблөөн үнгэргэдөө hэн. Федератизна хэлсээе бэелүүлхэ арга оньhо харалалга, нютагуудай аша туhые бүри хүсэдөөр хараада абаха, социально-экономическа асуудлнуудые шиндхэлгэдэ республикануудай бэеэ дааhан байдалые дээшэлүүлхэ зорилгоор бюджет хубилгаха арга боломжо зүбшэн хэлсэгдээ. Гадна Хойто-Кавказ дээрэхи байдал ба Россий Арадай депутатуудай съезддэ бэлэдхэл тухай асуудлнууд зүбшэн хэлсэгдэhэн байгаа.

Федерацийн республикануудай толгойлогшонорhоо гадна РФ-гэй правительствын түрүүлэгшын уялгануудые дүүргэдэг Егор Гайдар, Верховно Советдэй Түрүүлэгшын орлогшо Юрий Яров болон Республикануудай толгойлогшонорой Советдэй секретарь Юрий Скоков гэгшэд хабаадаа hэн.

Республикануудай толгойлогшонорой советдэй заседание Президент Борис Ельцин нээхэдээ, «политическэ хүсэнүүдэй ба засагай зургаануудай хоорондохи зүрнэшэлдөөн ороние мухардуу байдалда оруулжа болохо, политическэ эблэрэл туйлаха хэрэгтэй» гэжэ онсолон тэмдэглээ.

Арадай депутадуудай VII съезд Россин гүрэнэй байдалда ямаг ямаг ...гуулжамжын гол ёнонуудые зохёолгодо ехэ нүлөө үзүүлхэ аргатай гэжэ Борис Ельцин тоолоно. «Нмагтал иимэ съезд Россие дулдыданги бэшэ нинтэ нэгэн гүрэн зандань үлөохэ арга олгохо, экономическа реформонуудые түлхисэ болохо аргатай» гэжэ тэрэ тоолоно.

Федерацийн байгууламжануудай материальна үндэhэ hуурине хангаха үүргэтэй федеральна бюджедые бүридхэхэ асуудалнууд заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ гэжэ тэрэ мэдээсэй hэн.

Hаяхан бүридхэлдэ абтаhан Россин хизаарнуудай ба областьнуудай гүйсэдхэхы засагай толгойлогшонорой советдэй хүтэлбэрилэгшэ Анатолий Тяжловые (Московско областийн захиргаанай гулваа) Республикануудай толгойлогшонорой советдэй бүридэлдэ абахые дурадхаба.

Хойто-Осетидэ ба Ингушетидэ соносхогдоhон онсо байдалые нэгэ hараар hунааха тухай эндэхи саг зуурын захиргаанай гулваа Сергей Шахрайн дурадхалые Россий Федерацийн бүридэлдэ ородог Республикануудай толгойлогшонорой совет дэмжээ hэн. Заседани дээрэ Хойто-Кавказдахи байдал тухай асуудал баhал зүбшэн хэлсэгдээ. «Энэ нютагтахи байдал түгшүүрилтэй байhан зандаа, дайн дахин болохогүй гэжэ хэлэхэнь хэсүү» гээд Сергей Шахрай мэдүүлээ hэн.

ПАРЛАМЕНТЫЕ ГУИБА

МОСКВА. Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо, Национальна политикын талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ Сергей Шахрайе Россий Федерацийн Аюулгүйн Советдэй гэшүүнээр томилхые зүбшөөлөө үгэхыень гуйжа, Россий Президент Борис Ельцин Верховно Советдэ хандаа hэн.

Президентын дурадхалые дэмжэхэ гээд Оборонын ба аюулгүйе сахиха асуудлнуудай талаар парламентын комитет Верховно Советдэ дурадхаа юм.

РФ-гэй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ ТУХАЙ

«Ажалай түлбэриин адаг бага хэмжээн тухай» Россий Федерацийн Хуулиие хүсэндэнь оруулалгатай холбоотой зарим асуудлнууд тухай Россий Федерацийн Верховно Советдэй Тогтоол баталагдаба.

Бюджедhээ мүнгэ hомолдог эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай түлбэриин адаг бага хэмжээе 1993 оной 1-дэхи кварталда дээшэлүүлхэ болзорнуудые 1993 оной январийн 1 болотор тодорхойлхо гээд Россий Федерацийн Правительствада даалгагдаа.

«Ажалай түлбэриин адаг бага хэмжээн тухай» Россий Федерацийн Хуулиар тогтоогдоhон ажалай түлбэриин адаг бага хэмжээнhээ үндэhэлэн, Россий Федерацийн налогой Хуулида ба Хуулийн бусад актнуудта хубилалтануудые, нэмэлтэнүүдые оруулха тухай дурадхалнуудые Россий Федерацийн Верховно Советдэй палатануудай саг үргэлжын комиссинууд ба комитедүүд, Россий Федерацийн правительство 1993 оной январийн 1 болотор бэлдэжэ, Россий Федерацийн Верховно Советдэй үзэмжэдэ табиха гээд хэлэгдээ.

КОНКУРС СОНОСХОГДОБО

Буряад Республикын гербын эрхим проектын түлөө конкурс Буряад Республикын Верховно Совет соносхоhон зандаа.

Иимэ хаягаар проектнүүдые эльгээхэ: г. Улан-Удэ, ул. Сухэ-Батора, 9, Верховный Совет Республики Бурятия, Комитет по науке, образованию, культуре, молодежной политике и спорту, каб. 241.

Ниитэ буряадуудай хурал

ҮМСЭЛЖЭ БОЛОХОГҮЙ

Газар тухай асуудал зубшэн хэлсэһэн бүлэгһөө

«Буряад үнэн» газетэ ниитэ буряадай хурал тухай долгэрэнгы мэдээсэл хээ һэн. Эндэ газар тухай асуудалаар болоһон секционно хүдэлмэри тухай тогтохо хүсэлтэйбди.

Түрүүшын үдэр, ноябриин 18-да, зубшэн хэлсэлгэдэ 37 хүн хабаадажа, булта һанамжаяа хэлэбэбди. Хоёрдохи үдэртэ үлэһэн 20 хүн хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлһэн байнабди. Эсэстээ Республикын Верховно Советдэ барюулагдаха газарай асуудалаар резолюци абтаа.

Тус секциие И. Д. Пронькинов И. С. Урбанаева хоёр хүтэлбэрилөө.

Ольхонһоо ерэһэн юрист Н. А. Бодиева, хүдөө ажахын институтдай багша Н. Б. Михеев, Хоринһоо ерэһэн эхин классай багша Цырендоржиева, Ахаһаа ерэһэн хүүгэдэй методист Хамаганова, Ивалгаһаа ерэһэн агроном Б. Д. Цыдыпов, хүдэлмэришэн Батомункуев, Улаан-Үдэһөө М. Р. Булгутова, телевизионно журналист Н. Д. Ангаев, Зэдэһээ ерэһэн Н. Д. Бамбуев, Суулгадахи түрмын хүдэлмэрилэгшэ Галсанов, Улаан-Үдэһөө эрдэмтэ В. И. Дугаров, Кабанскһаа ерэһэн Н. Х. Пиноев болон бусад Буряадай газар уһые худалдажа, үмсын зөөри болгохо ёһогүй гэжэ нэгэн дуугаар мэдүүлһэн байха юм.

Харнин гүрэнэй баяшуулда газар арендээршье үгэнэнэй хэрэггүй гэжэ онсолгодобо.

Философ Д. Д. Очиров:

— Байгал тухай хуули абаагүйдэ, бидэ газар тухай хуули абаха ёһогүйбди. Хитмэн-Хушуун хахад аралай Чивыркуйска буланда Бельгийн нэгэ капиталист газар абанхай, барилга хэжэ байна. Республикын хэн нэгэн ноёи зубшөөгөө бшуу даа. Энээн тухан М. Шаргаев мэдээгүй байгаа. Харгы заһаһанай һүүлээр эрхүүгэйхид Ахада ерэжэ, ан хюдадаг, нютагай зоние архидуулдаг болонхой. Газарые худалдаа наймаанда гаргахые үниинһоо хойшо буруушаадаг хүнби. Газараа буляалдаһан хэрэлдээ хёмроон ганса ород, буряадуудай бэшэ, харин буряадуудай, түрэнэн аха дүүгэй хоорондо гараха бшуу даа.

Актинов (Аха):

— Эрхүүгэйхид, вертолеторо сряжэ, загаһа баридаг, ан буудадаг болонхой. Аха хуушан хэбээрээ мүнөө гансаараа үлэнхэй. Түрэнэн газар дайдаяа худалдаха, үмсэлхэ гээшэ тон буруу хэрэг. Эрхүүгэйхидтэшье арендэдэ үгэнэнэй хэрэггүй.

Б. Н. Ябжаноз, уран зохёолшо (Түнхэн):

— Газар худалдаанда гаргажа болохогүй. Энэмнай нохойн хоорондо яһа хаяжа үгэһэнтэй адли хэрэг болохо. Зүүн-Холбоондохи алтаяа өөһэдөө эдлэхэбди.

Э. Ц. Бальжинимаев (Улаан-Үдэ):

— 1923 ондо тогтоогдоһон Буряадай гүрэн түрые һандаргаха, үгы хэхэ хоёр арга бии. Нэгэдэхинь—газар уһаяа худалдажа, үмсын болгохо, Хоёрдохинь — Эрхүү. Шэтын областнуудые Буряадтай нийлүлжэ, «Забайкальска Республика» гээшые тогтоохо. (энээн тухай «Бурятия» газетэдэ гараһан статья һанана ёһотойт). Газар үмсэлжэ яашье болохогүй.

В. Ц. Баторов, Дабаатын сомсоведэй депутат (Эрхирэг):

— Һүүлэй 25 жэл соо Эрхирэгэй совхозһоо 1500 гектар газар элдэбын эмхинүүдтэ дээдын зургаануудай захиралтаар үгтөө.

Мүнөө авиазавод Эрхирэг тосхониие тойроод дачануудые барина. Загорскын хирпинсын завод газар сабшалгые урбуулжа хаяна. Нютагай зоной нэгэ һаамхай үнеэгээ бариха аргагүй саг ерээ. Мүн Ивалгын лесхоз манай хажууда модо отолно. Нютагай хүн зон гар гараа барилсаад, эдэ зоргоороо ороһон эзэмдэгшэдэй урдаһаа бодохо саг ерээ! Газар худалдажа эхилээ һаань, үшөо юуя болохо гээбта?

В. Н. Цыденоз, һургуулийн багша (Сэлэнгын аймагай Харгана тосхон).

— Манай Кировэй нэрэмжэтэ совхоз «Восточибуголнин» хамһабарин ажахы болонхой. Эдэнэр 19 миллион, үшөо 15 миллион түхэриг мүнгэ энэ жэл соо совхоздо тэдэмжэ болгон үгэһэн байха юм. Үнэндөо бидэ газартаяа хамта «Восточибуголь» нэгэдэлэй гарта ороһон янзатай бологшобди. Газар худалдаха хэрэггүй.

Базаржапов, хүдөө ажахын институт:

— Газар худалдажа болохогүй. Газар тухай хуулиин проект соо 7-дохи пункт, акционернэ бүлгэм лицензитэй болоходоо, руда малтаха газараа худалдажа абаха аргатай. Энэ «забһар» ерээдүйдэ дан аюултай байна, һэргэг байхаар гээшэ.

Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэлэй президент Д-Н. Дугаров:

— Газар худалдахада болохо.

А. Н. Имитхенов, Буряадай эрдэмэй түб:

— «Земля Бурятии» гэжэ программа зохёогдожо, засагай дээдын зургаанда үгтэнхэй юм. Тэндэ газарые харинн гүрэнэй инвесторнүүдтэ худалдаха ёһон хараалагданхай.

В. Г. Арданов, «Саяан уула» гэжэ телестудиин директор:

— Газар худалдахаһаа айха юумэн үгы. Бин болохоо байһан нюдарганууд республикые эдеэ хоолоор хангаха байна. Газар худалжа абаһан хүн тэрэ газараа арадаа үргэлжэ ошохо бэшэ ха юм.

Б. А. Аюшеев, экономист, дайнай, ажалай ветеран:

— Колхозой газар — хэнэйшье бэшэ. Газарые худалдаха, үмсэлхэ хэрэгтэй. Эд товар гээшэмнай хүн түрэлтэнэй зохёол, бүтээл болоно. 70 жэл соо ондоо замаар ябаад, дэлгүүртэ дахин тэхэрихэ, болбосоронги байдалда ерэхэ ёһотой болоноби.

Ц-Д. Зундуев, Улхасазгай зайһан (Ярууна):

— Би 405 гектар газарай эзэн гээшэб, фермерби. Хүндэтэ Бато Аюшеевич Аюшеев бидэ хоёрой бодол зуун процент адли байба. Зэргэлжэ һууһамнайшье һонин. Би баһал экономист хүнби. Дэлгүүрэй экономикодо ороо хадаа, газарые үмсэлхэйсо ондоо арга үгы юм. Хэрбээ буряад нацн үлэхэ гээ һаа, газараа заагүй худалдаха ёһотойбди.

— Газараа үмсын зөөри болгожо худалдахагүй гэхэдээ, буряадууд нэгэ һаналтай байһанаа харуулбабди. Тон үсөөн хүн газар уһаяа наймаанда гаргаха гэбэ,—гэжэ Н. С. Урбанаева секциин ажалай дүн гаргахадаа, хэлэбэ.

Залуу философ Урбанаевагай түрүүшын пленарна заседани дээрэ хэһэн элидхэлтэй танилцуулха гэбэб.

— Байгал далай, тэрэнэй үмэнэхи газар хадаа буряад арадай байрын, ажамидаралай эко ба этносистемэ болоно. Газар ханшан гэжэ эдлэхэб гэһэн бодомжо манай правительствада үгы юм, ганцсал дээрэһээ бууһан зарлигуудые баслүүлхые оролдодог ажалтай. Баруун эргэй капитализм үмсын зөөри урдаа баридаг. Харин Түбэй Азида газар гээшэ хэзээдэшье аралжаа наймаанда гараагүй юм. Монгол угсаатан хэр уг һаа хойшо тэнгэриие —эсэгэ, газарые—эхэ, үтэгэ гэжэ мүргэжэ, шүтэжэ ябадаг. Социализмын үзэлые оготолон бууруушаһанай хэрэггүй юм. Газар үмсын зөөри болохо ёһогүй. Хэрбээ газар уһаяа, түрэнэн, үргэнэн нютагаа худалдаа наймаанда табяа һаа, арад нэрэсэ алдахабди, хосорхобди,—гэжэ элидхэлшэ хэлэһэн байха юм.

Би өөрөө нимэл һанал бариманталдаг хадаа Ирина Сафроновнагай элидхэл халуунаар дэмжэнэнээ мэдүүлнэб.

Эсэстээ хэлэхэ нэгэ зүйл бии. Юуб гэхэдэ, ниитэ буряадай хуралай шиндхэбринүүдые дэмжэхэтээ зэргэ, тэдэнэй заримыень буруушаха ушартай бологдоно. Тиимэ тула һүүлшын пленарна заседани дээрэ ендэртэ гаража, ингэжэ мэдүүлнэн байнаб:

— Ниитэ Буряадай энэ хуралые эмхидхэнэн залуу хүтэлбэрилэгшэ хүбүүд, басагад, танда зүрхэнэйнгөө талархалые мэдүүлнэб. Ганса газар тухай асуудалаар нимэ зүб шиндхэбэри абахын тула сугларааншье һаа, таанадай хэрэг бүтэхэ байгаа. 1937 ондо Буряад-Монголой АССР-ые гурбан газар болгожо таһалаа. Энэ талаар буряад арадай политическэ сагаа-руулга хэрэгтэй. Зүб асуудал табинат. Зүгөөр Усть-Орда, Ага, Буряад Республика гурбаниие мэнэ гэһээр, үглоодэртоо нэгэдүүлжэ захалха гэһэн хэрэг эртэ байна. Эндэ яараһанай хэрэггүй, саг шахардуу ха юм. Харин «буряад-монгол» гэһэн нэрэсэ бусаха гээшэмнай буряадуудай, бидэнэй ооһэдэймнай доторой хэрэг гэжэ тоолохо байнаб.

Залуу нүхэдэйнгөө хожомоо алдуутай алхам хэхэгүйнь тула бидэ, буурал толгойтон, аха ёһоной үгэ хэлэхэ эрхэтэйбди, уялгатайбди.

Э. БАЛЬЖИНИМАЕВ.
Улаан-Үдэ.

Тэлэмбэ (Ярууна) тосхондо пекарнида дүй дүршэлтэй хилээмэ баридаг Наталья Васильевна Привар, Ирина Васильевна Тубикина гэгшэд 370 үрхэтэ айлые амтатай хилээмээр хангажа байдаг.

Тэдэнэр үглөөнэй 7 часаа үдэшын 7 час болотор худэлхэдоо 800 бүүлхэ хилээмэ барижа гаргана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: дүй дүршэлтэй хилээмэ баригша Наталья Привар.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

СНГ: ТОБШО ХОННҮҮД

ВОЛОГДА. Эндэ Россин шэнэ киностуди нээгдээ. Мэдээжэ актер, режиссер Николай Олялин тэрээндэ «Деревеньки» гэһэн нэрэ үгөө. Тиимэһээ тэрэнэй түрэл хизаарай түүхэ болон мүнөөнэй байдал гол темэ болохо гэжэ ойлгохоор байна. Областиин захиргаанай дэмжэлгээр Вологдодо Олялинай байгуулһан студи хэдэн миллион хүн зонтой хотонуудһаа холо ажал ябуулдаг түрүүшын кинофабрика болохо юм. «Воля» гэжэ нэрэтэй кинолентые Олялин режиссер Вологдодо буулгаа һэн. Һаяын сагта үшөө нэгэ фильм буулгажа эхилхэ харааташ.

УЛААН-ҮДЭ. Россин буддын шажанай түбэй управлениин Ивалгын дасанай касса нилээд гарзатаа. Һүни дасанай байшанай үүдэ эбдэжэ ороһон хүнүүд 180 мянган түхэриг, 4 мянга гаран доллар, мүн алтан, мүнгэн, бэһэлиг болон бусад эүүдхэлиүүдые хулгайлжа гараа.

Дасанда хулгай түрүүшынхиеэ ороо бэшэ. Байгша оной зунай эсэстэ һүзэгшэдэй үргэһэн мүнгэн хулгайлагдаа һэн. Тинхэдэшье дасанай санаартад эмхи гурим сахидаг зургаануудай дурадхалһаа арсажа, өөһэдөө мүрдэлгэ хэһэн болоод үнгэрөө һэн. Харин мүнөөнэй хулгай айхабтар ехэ гарза тохёолдуулаа...

Буряадай МВД-дэ тусгаар бригада байгуулагдаа. Мүрдэгшэд энээн тушаа юумэ хэлэжэ үгэбэгүй. Гэхэтэй хамта дүршэлтэй хулгайшад бэшэ, харин урдань хулгай хэдэггүй байһан хүнүүд дасанда ороо гэжэ багсаамжалагдана. Дасанай кассада орохоһоо урид тэдэ нэгэ ламын гэртэ орожо, хубсаһа хунарһаа гадна эдеэ хоолой зүйлнүүдые абажа гараһан байна.

САНКТ-ПЕТЕРБУРГ. Энэ хотодо социальна талаар хамгаалгын чегүүдэй урьһаламжын «Ветеран» жаса бүридхэлдэ абтаа. Тэрэ ваучернуудые суглуулжа, тэдэниие олзотой болгохо гэһэн зорилготой. Социальна талаар дэмжэлгэдэ хэрэгтэй пенсионернүүд, дайнай, ажалай, ба Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ветеранууд болон бусадһаа чегүүдые абаха.

Тус жаса ваучернуудые худалдаха, худалдан абаха, һэлгэхэ, сүлөөтэ мүнгэ барлаг байха, банкын сертификадуудые худалдажа абаха эрхэтэй. «Ветеран» жаса промышленностиин ба худалдаа наймаанай үмсэлэгдэхээ байһан предприятинуудта мүнгэ зөөрисэ шэглүүлжэ хараатай.

ҮБЭЛЫЕ ЯАЖА ДАБАХАБ?

Алишье талаараа хүдөө ажахы хүшэр хүндэ байдалда ороихой гээшэ. Тиимэһээ гүрэн түрын туһаламжагүйгөөр шиндхэхын аргагүй асуудалнууд гарана бшуу.

Хсолойгоо тэжээлгэжэ байһан хүдөө ажахыгаа мүнөөдэрэй оршондо үндэһөөрнь үгы хэжэ байнабди гэжэ энэ жэлэй февраль һарада болоһон колхознигуудай съезд дээрэшье хэлэгдээ һэн. Теэд мүнөө болотор байдалнай урданайхиһаа хубилаагүй.

Мэнэ һая бээ даажа гараһан бага ажахынууд саашадаа ажамидархын тулада юу хэхэ болоноб гэһэн бодолнууд Хурамхаанай совхозой Доодо-Хурамхаанай һу һаалиин фермэдэ ошожо ябахадам, һанаасмни зобоогоо һэн.

Хэдэн жэлэй урда тээ тус совхозой фермын үнеэд уушхаяа үбдэжэ, нилээд гарзатаа һэн. Энэ хохидолһоо гаража ядажа байхадань, бүхы хүдөө ажахые дайраһан бэрхэшээл дээрэһээнь нэрбэбэ.

— Ажалгүй байха гээшэ бэлэн юумэн гэжэ һанана гүт? Урда тээнь жэл тойрон үнеэ һааха аргагүй байгаа һэмди, —гэжэ фермын ахалагша һаалишан Валентина Цыбикдоржиевна Бадмаева хөөрөөндэ оролсобо. — Тэдэ үнеэднай эдээндэ ороходоо һүтэй һэн. Арга боломжомнайшье ондоо ааб даа. Тиихэдэ энэ үедэ байлгажа эдеэлүүлжэ байгаабди. Энэ жэлдэ үбһэ тэжээлэй дуталдаһанһаа боложо, мүнөө болотор бэлшээжэ байһан хадамнай, үглөөнэй нэгэ бурдуур эдюулэ болишье — һаамынь дээшэлнэгүй. Дунда зэргээр үнеэн бүриһөө оройдоол 3 килограмм һүн һаагдана.

Тус фермэ бээ даажа гараа нэрэтэй болоһон хадаа бүришье хүндэ байдалда ороо ха.

Бригадираараа захюулжа, нэхүүлжэ ветеринарыел асаруулхаһаа бэшэ захиран зонхилдог үеынхидэл зорилго табиха, һандагай һүүхэ гүйлгэлдэхэ ноёдшье хомор болошохой.

Иимэ байдалда байгаад, фермын ашаг олзые дээшэлүүлхэ шадалтай гү? Хай, үгыл хаш даа. Һаалишад энээн тухай өөһэдөөшье зубшөө, хөөрэлдөө һэн. Хайшан гээ һаа, хүл дээрээ гаража, банкда өөһэдын счёт нээхэбибди гэжэ бодомжолоодшье үзөө. Һүнэй машинаар зөөхэй, тоһо гаргаад, өөһэдөө худалдаад үзөө һаамнай, хэр бэ гэхэ мэтээр элдэб юумэ һанабашье, даб дээрэ таатайгаар бүтэшэхэ юумэнинь олдоогүй. Юуб гэхэдэ, хожоршоһон үнеэдһээ абажа худалдаха продукциинь хаанаһаа олдохоб?

1 центнер һу 75 түхэригээр тоһоной завод абана. Тиихэдэ үдэрэй 2 центнер һу тушаадаг доодо-хурамхаанайхид хэды түхэриг салин олоно хаб гээ һаатнай, һарадаа 1 мянга хүрэхэгүй түхэриг абадаг. Гэбэшье тэрэниень дээшэлүүлхэ, һайжаруулха найдал үгы.

Хожомынь тус фермын бригадир Л. А. Батуеватай уулзахадаа, ямар сэнгээр тэжээлэй абтадаг тухай һонирхоо һэм. Нилээд «арзагархан» даа. 1 центнерынь 400 түхэригээр үбэлжэхэ үбһэеэ худалдажа абаха һанаатай юм ха. Тиихэдэ тарыан ажалай ажахы 1 центнерынь 500 түхэригээр ороохо тарыанай зүйл худалдана гэнэ. Нимэ үнэтэй тэжээлээр үлэ залгажа байгаад, олзо, оршо тухай бодомжолһоноойшье үлүү ха.

Энэ фермын тон шухала найдалынь гэхэдэ, 5000 центнер силос лэ болоно.

Малай тэжээлэй асуудал шиндхэхын тула ажахын бухгалтер, экономист мэргэжэлтэдэй хабаадалгатайгаар фермэнүүдэй хүдэлмэришэдэй суглаа хэхэ гэжэ совхозой хүтэлбэрилэгшэд дурадхаа гэжэ Л. А. Батуева хэлээ һэн.

Энэ суглаагаа эртэ эмхидхэжэ, зохихо хэмжээ абажа ёслуулһан байгаа һаань, тус фермын байдал нэгэ баганшье һаа, һайжарһан, хубилһан байха бэлэй гэжэ һанагдана.

Д. УРАБХАНОВ.

Түрэл нютагаймнай түүхэнээ

Малтан дүрдаха дурамни хүр

(Үргэлжэлэл. Эхнииньь ноябриин 25-най номерто)

ХОНИН АЖАЛ гол һалбаринь гэжэ дээрэ хэлээ һэмди. Колхоз гүрэндэ эрхим шанартай нарин ноохо, хониной мяха схээр тушаадаг. Ушар нимэһээ бүхы олзо дохо дойнь 85—90 процент эндэнээ ороно. Энэ һалбаридаа «Гигант» колхозой мэргэжэлтэдэй, хүтэлбэрилэг, шэдэй онсо анхарал хандуулдаг байһаниинь гайхалтайшье бэшэ.

Ажахын энэ һалбариин хүргэлтын шатые уншагшадта харуулхын тула 1973 оной жэлэй тоосооной тоо, баримтануудые дурдахамни.

Тэрэмтэ табан жэлэй (1971—1975 онуудай) даабаринуудые колхоз оухы дүнгүүдээр: мяха, ноохо, таряа, овощ худалдаха талаар сүм дүүргээ һэн. Жэшээнь, 1973 ондо колхоз 9240 центнер мяха, 2407 центнер ноохо гүрэндэ худалдаһан, малай тоо толгой олошоруулха түсэбөө баһал бэлүүлһэн байна. Хойто жэлынь колхоз 62.232 толгой хонидтой болоод байгаа. Зуун эхэ хонин бүриһөө 90 хурьган, тэрэ тоодо хонидоо эртэ түрүүлхэдэнь зуунай 116 хурьган абтаһан, хонин бүриһөө 3,7 килограмм ноохон хайшалагдаһан юм. Хонишодой 85 бригадын 48-ниинь һүрэгөө нэгэшье гарза хоролтогүйгөөр үбэлжүүлээ. Бэлэй. Эдэ дүнгүүдынь саашадаа улам бүри дээшэлһэн байна.

1975 оной арадай ажахын түсэб болзорһоо үлүүлһэнэй, арбадахи табан жэлэй түсэбые баһал амжалтатайгаар дүүргэһэнэй түлөө Бүхсоюзна социалис мүрысөөндэ колхоз илалта туйлаа юм.

Юрэдөөл, Тари нютагай хонишод амжалтата ажалаараа түрэл колхозоо холо саагуур суурхуулдаг һэн. Тэдэнэй олонхинь гүрэн түрын үндэр дээдэ шагналнуудта хүртэнхэй. Дурдан тоолобол, Очиров Жамбалдоржо, Цыдыпов Цырен, Цыденоз Содном гэгшэд Ленинэй орденоор, Бальжинов Гыпыл, Иринчинов Норбо, Шагдуров Батамунхэ, Кожевин Михаил, Тарбаев Батожаб, Бальжинимаев Эрдэни, Доржижапова Цыгмид гэгшэд Ажалай Улаан Тугай орденоор, Иринчинов Жигмит, Номоконова Нина, Будаев Насан «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор, Бальжинимаева Басагадай, Доржижапов Бальжинима, Цыбенова Цыпелма Арадуудай Хани барисаанай орденоор шагнагданхай.

Эдэ амжалтануудай гол нюуса юун байгааб гэһэн асуудал гарана. Тариин буряадууд хэр угһаа бэрхэ хонишод байгаа гэжэ нэн түрүүн тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Хүүгэдынь бага балшар наһанһаа мори унажа, эхэ, эсэгэдээ туһалдаг заншалтай байһан. Тэдэ хонидые адуулдаг, хурьгадые абалсадаг, ноохо хайшалдаг, үбһэ сабшалсадаг, тобшоор хэлэхэдэ, бүхы юумэ хэдэг байгаа гэхэдэ болохо. Нигэжэл хонишоной эртэ урдын мэргэжэл уг дамжан үргэлжэлүүлэгдэнэ, энэ хүнгэн бэшэ ажалай нюусануудые мэдэхэ үетэн дорохоо өөдэ урган гарана гэгшэ ааб даа.

Мүнөө оролдосото ажалаараа олондо мэдээжэ болоһон хонишодой нэрэнүүдые дурдая. Будаев Насан, Бальжинимаев Эрдэни, Доржижапов Бальжинима, Гудаков Эрдэни, Шагдуров Батамунхэ, Жамсаранов Бадма, Базаров Загдахорло, Бальжинов Найдан, Цыдыпов Цыремпил, Цыдыпова Долгор, Рожков Виктор, Сахияев Доржо, Сахияев Батажаргал, Цыремпилов Иван, Ракшаева Должин болон бусад бии.

Колхозой правлени дүй дүршэлөөр бали хонишодоо һурган хүмүүжүүлэгшээр нэрлээд, залуу хонишодые тэдээндэ даалгадаг байгаа. Нютагайнгаа һургуули дүүргэнэнэй һүүлээр, мүн сэрэгэй албанһаа нютагаа бусахадаа, залуушуул гол түлэб колхоздоо үлэжэ, хонишодоор, механизаторнуудаар ажалладаг. Тэдэнэр һурган хүмүүжүүлэгшэдтэ даалгагдажа, хэдэн жэлэй туршада тэдэнэй баян дүй дүршэл халан абадаг. Харюусалгаяа мэдэрэн, зубшэл гаабарлараа залуушуулда туһалжа, тэдэнэй ажалай хойноһоо хинан шалгажа байдаг һурган хүмүүжүүлэгшэдэй нэрэнүүдые дурдая: Будаев Насан, Цыдыпов Цырен, Цыденова Норжомо, Бальжинов Найдан, Очиров Жамбалдоржо, Цыремпилов Иван болон бусадые нэрлэхээр. Энээнһээ гадна, зоотехниарна мэргэжэлтэд үбэлжэлгын үедэ залуу хонишодтой тусхай хэшээлнүүдые үнгэргэдэг юм.

ҺАЙН ЗАНШАЛАА АЛДАНАГҮЙ

ДАЛААД онуудһаа өхилжэ, ажалые эмхидхэлгын ба түлбэриин шэнэ ошол арга хонин ажалда нэбтэрүүлэгдээ. Нигэжэ өөһэдөө тоосоогоо хэдэг хонишодой томодхогдоһон 16 бригада байгуулагдаа һэн. Бригада бүхэн 5—6 отарануудһаа, тэрэ тоодо 2—3 эхэ хонидой отарануудһаа бүридэдэг. Дүршэлтэй хонишодой дундаһаа бригадирнууд томилогдодог. Тэдэнэй гэшүүд хамтынгаа хүсөөр үбһэеэ сабшажа абадаг, мүн үбэлжэлгэдэ, хурьга абалгада бэлдэдэг юм.

Тиихэдэ хонишодой бригадануудай дунда үйлэдбэриин эрхим үрэ дүнгүүдые туйлахын түлөө урданһаа хойшо мүрысөөн дэлгэрүүлэгдэдэг заншалтай һэн. Колхозой правлени, партком, профком жэлдээ хоёр дахин мүрысөөнэй үрэ дүнгүүдые согсолдог байгаа. Июнь һарада «Ажалда алдар солоо» гэһэн колхознигуудай заншалта спартакиадын үедэ түрүүшын дүнгүүд гаргагдадаг һэн. Энэ үедэ хонин ажалай эгэзэн халуун хаһа сагууд, тэрэ тоодо үбэлжэлгэ, хурьга абалга, мүн хабарай тарилга дүүрэд байдаг гэгшэ ааб даа.

Һайндэртэ бэлдэхын, тэрэниие үнгэргэхын тула тусхай комисси байгуулагдадаг, һайндэр нээлгын баяр ёһолой һүүлээр колхозой хамтын ажал ябуулгын табан һарын дүнгүүд болон хахад жэлэй зорилгонууд тухай колхозой правлениин түрүүлэгшэ элидхэдэг заншалтай бэлэй. Элидхэлэй һүүлээр мүрысөөнэй дүнгүүд согсолгододог, илагшад Хүндэлэлэй грамотануудаар, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдадаг. Спартакиадын хоёрдохи үдэр Сурхарбаанай һайндэр эхилжэ, «Тари» гэжэ нэрэтэй спортивна клуб спортын мүрысөөнүүдые эмхидхэдэг бэлэй.

Январь һарада гэшүүдэйнгээ тоосоото һунгалтын суглаан дээрэ социалис мүрысөөнэй дүнгүүд хоёрдохёо согсолгодоно. Ажахын тоосооной бригадануудай ажалай жэлэй дүнгүүд гаргагдажа, мэргэжэлэй талаар чемпионуудай нэрэ эзэргэнүүд олгогдоно.

Мүрысөөнэй дүнгүүдые олондо мэдээсэжэ байхын тула колхозой правлени болон партком жэлдээ хоёр дахин гоё һайханаар шэмэглэгдэһэн «Мүрысөөнэй бюллетеньнүүдые», мүн квартал соо нэгэ дахин «Тарейская новь» газетэ олон хэһэгээр гаргагдадаг һэн. Газетын хуудаһанууд дээрэ колхознигуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөн тухай хэлэгдэдэг байгаа.

«Забайкальский рабочий» газетэ 1977 оной мартын 30-най номерто «Чтоб слово в сердце отозвалось» гэһэн түрүү бэшэг соогоо нигэжэ бэшээ һэн: «Жэшээлхэдэ, Ононой районой «Гигант» колхоздо хонишодой, малшадайнь ажалай үрэ дүнгүүд районой бусад ажахынуудайхида орходоо юундэ ходоодоо һайн байдаг бэ? Юундэб гэхэдэ, секретарь Д. Б. Найданов түрүүтэй партком малшадай дунда ябуулдаг политическэ хүдэлмэридэ тон ехэ анхарал хандуулжа байдаг. Эндэхи хонишон бүхэн тусхай хэшээлнүүдтэ ябажа, хөөрэлдөөнүүдтэ, зүблөөнүүдтэ хабаадалсажа, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлжэ байдаг».

Эдэ һайн заншалнуудынь мүнөөшье алдагдаагүй гэхэдэ болохо.

ШЭНЭ, ТҮРҮҮ ЮУМЭНДЭ ШҮТЭЛГЭ

МАЛАЙ ҮҮЛТЭР һайжаруулгын, зоотехническэ, ветеринарна албан хэр һайнаар табигданхайб гэһэн асуудалда онсо анхарал хандуулха хэрэгтэй. Хонин ажалай эдэ шухала участогуудые эдэбхитэй бэрхэ мэргэжэлтэд Дамдинов Б. Д., Тарбаев Б. Т. толгойлдог һэн гэжэ дээрэ дурдаа һэмди. Гадна зоотехник-селекционер, эрдэмтэ-зоотехник, Ставропольдо бонитернуудай дээдэ һургуули дүүргэһэн, ажалай баян дүй дүршэлтэй Цыденешиев Балта энэ талаар ашаг үрэ ехэтэйгээр ажалладаг юм.

Энээнишье гэршэлхын тула 1973 ондо аһаһан ноохоной шанарые хаража үзээ. Тэрэ жэлдэ бүхыдөө 2546 центнер ноохон абтаа, тэрэнэй 2538 центнерынь нарин, оройдоол 8 центнерынь нарибтар ноохон байгаа.

Ажахын зооветеринарна мэргэжэлтэд хонин һүрэгэй үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри хэхэдээ гол түлэб забайкалиин нарин ноохого үүлтэрэй хонидой онсо шэнэжэнүүдые улам һайн болгохо гэжэ оролдоно. Онсо шэнэжэнь юуб гэхэдэ, энэ үүлтэрэй ноохоной шанар анхабтар һайн, костюм өөхо, мүн драп, сэмбэ бүд үйлэдбэрилхэдэ эрхим шанартай эд болодог. Гадна нимэ хонид Забайкалиин шэрүүн уларилтай эрхэ байдалда түхэреэн жэл соо бэлшэжэ ябадаг юм. Ушар нимэнэ манай нютагта энэ үүлтэрэй хони үсхэбэрилхэдэ ашаг олзотой. Тиин зооветеринарна мэргэжэлтэд хонидойгоо үүлтэрые улам һайжаруулхын тула тон һайнуудыень лэ шэлэн абана.

Эртэшье, оройшье түрэхэ хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлдэг. Нимэ зорилготойгоор колхозой түбтэ искусственна үрэжүүлгын пункт баригданхай. Эндэ жэл бүхэндэ 10—12 килограммһаа доошо бэшэ ноохо үгэдэг, 85—100 килограмм шэнүүртэй эрхим һайн хусануud Шэтын областной племпредприятиһаа асарагдадаг, мүн тэндэхи зоотехник-селекционер ерэлсэдэг. 14—15 жэлэй туршада энэ пунктда П. И. Шемякин ажаллаһан байна. Энэмнай эрхилһэн ажалаа тон һайнаар мэдэдэг, үнэн шударгы мэргэжэлтэ юм.

Искусственна үрэжүүлгын пунктнуудта хусануудай үрэ абажа, тусхай термосуud соо хэжэ хүргөөд, эхэ хонидой отарануудай үрэжүүлгын пунктнуудаар тараана. Тусхай техник-үрэжүүлэгшэд тэрээгээр эхэ хонидые үрэжүүлнэ. Зоотехник-селекционер энэ ажалые тон нарияр эмхидхэн бэелүүлдэг юм.

Хонин ажалда үрэжүүлгын хүдэлмэри ехэл харюусалгатай, орёошье ажал гэшэ. Хүдэлмэрийн шанарһаа түл абалгын болзор, хонин ажалай бүхы шанар сэхэ дулдыдадаг. «Гигант» колхоздо дээдэ гарай мэргэжэлтэд болоһон, 15—20 жэлдэ ажаллаһан эрхим бэрхэ үрэжүүлэгшэд үсөөн бэшэ. Дурдан хэлэбэл, Цыбенов Дамдинцырен, Санданов Цыденжаб, ахалагша хонинод Доржижапов Б-Н., Бальжинимаев Э., Гудаков Э. болон бусад.

Далаад онуудһаа эхилжэ, колхоз хонидоо эртэ, февраль, март һарануудта түрүүлдэг болоо бэлэй. 1978 онһоо эхэ хонидой 40 отараһаа хахадынь хонидоо эртэ түрүүлдэг болоо бэлэй. Хонидые эртэ түрүүлхэдэ һайн гэжэ эндэхид мэдэхэ болонхой. Тайлбарилан хэлэхэдэ, хурьгад олоор абтана, колхоз дунда зэргээр ауун эхэ хонин бүриһөө 100, 100 гаран хурьгадые абана. Август, сентябрь һарануудта хурьгадые эхэ-һээнь таһалха үедэ хурьган бүхэнэй шэгнүүр 35—36 килограмм болодог, элдэб үбшэндэ нэрбэгдэдэггүй сүлхэ, шэрхи байдаг. Тиихэдэ эртэ түрэһэн хурьгадые поточно аргаар абахада, электроламмэргэжэлтэд хонин һүрэгэй үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри хэхэдээ гол түлэб забайкалиин нарин ноохого үүлтэрэй хонидой онсо шэнэжэнүүдые улам һайн болгохо гэжэ оролдоно. Онсо шэнэжэнь юуб гэхэдэ, энэ үүлтэрэй ноохоной шанар анхабтар һайн, костюм өөхо, мүн драп, сэмбэ бүд үйлэдбэрилхэдэ эрхим шанартай эд болодог. Гадна нимэ хонид Забайкалиин шэрүүн уларилтай эрхэ байдалда түхэреэн жэл соо бэлшэжэ ябадаг юм. Ушар нимэнэ манай нютагта энэ үүлтэрэй хони үсхэбэрилхэдэ ашаг олзотой. Тиин зооветеринарна мэргэжэлтэд хонидойгоо үүлтэрые улам һайжаруулхын тула тон һайнуудыень лэ шэлэн абана.

Эртэшье, оройшье түрэхэ хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлдэг. Нимэ зорилготойгоор колхозой түбтэ искусственна үрэжүүлгын пункт баригданхай. Эндэ жэл бүхэндэ 10—12 килограммһаа доошо бэшэ ноохо үгэдэг, 85—100 килограмм шэнүүртэй эрхим һайн хусануud Шэтын областной племпредприятиһаа асарагдадаг, мүн тэндэхи зоотехник-селекционер ерэлсэдэг. 14—15 жэлэй туршада энэ пунктда П. И. Шемякин ажаллаһан байна. Энэмнай эрхилһэн ажалаа тон һайнаар мэдэдэг, үнэн шударгы мэргэжэлтэ юм.

Искусственна үрэжүүлгын пунктнуудта хусануудай үрэ абажа, тусхай термосуud соо хэжэ хүргөөд, эхэ хонидой отарануудай үрэжүүлгын пунктнуудаар тараана. Тусхай техник-үрэжүүлэгшэд тэрээгээр эхэ хонидые үрэжүүлнэ. Зоотехник-селекционер энэ ажалые тон нарияр эмхидхэн бэелүүлдэг юм.

Хонин ажалда үрэжүүлгын хүдэлмэри ехэл харюусалгатай, орёошье ажал гэшэ. Хүдэлмэрийн шанарһаа түл абалгын болзор, хонин ажалай бүхы шанар сэхэ дулдыдадаг. «Гигант» колхоздо дээдэ гарай мэргэжэлтэд болоһон, 15—20 жэлдэ ажаллаһан эрхим бэрхэ үрэжүүлэгшэд үсөөн бэшэ. Дурдан хэлэбэл, Цыбенов Дамдинцырен, Санданов Цыденжаб, ахалагша хонинод Доржижапов Б-Н., Бальжинимаев Э., Гудаков Э. болон бусад.

Далаад онуудһаа эхилжэ, колхоз хонидоо эртэ, февраль, март һарануудта түрүүлдэг болоо бэлэй. 1978 онһоо эхэ хонидой 40 отараһаа хахадынь хонидоо эртэ түрүүлдэг болоо бэлэй. Хонидые эртэ түрүүлхэдэ һайн гэжэ эндэхид мэдэхэ болонхой. Тайлбарилан хэлэхэдэ, хурьгад олоор абтана, колхоз дунда зэрг

Соёлшод—хүдөөгэй ажалшадта

ЭНЭ АРГАНУУДЫЕ ХЭРЭГЛЭН...

...ибол бидэнэй ...ажуулhан, үе... эрдэм мэдэ... тон ехэ ноо... оно. Эдэнние ... хадагалжа, ...рааха гэhэн ... зорилгонуу... ...эй хүдэлмэ... ...да табигдана. ...до зоннне но... ...гүрэнэй оло... ...лиотекэ, hүр... ...hурагшадые ...иблиотекэ мө... ...мэ. Эдэ биб... ...жасада 400 ...олон хэблэлэй ...д бии байна. ...ал жилэй түр... ...шэ албанай ...нэгэ бага бө... ...лиотекэнүүдтэ ...ябахаа болбо ...н. Энэмнай ...эй хүдэлмэ... ...жалдаа шэнэ ...ые бөдөрхые ...гүй дээрэ... ...а урдыхяа... ...д hүүжа бай... ...д гэшэ ааб ...дал хубилга... ...нүүдэй ажал ...руулхын тула ...нэй хүдэл... ...лмэрисэ шал... ...шагшадайнгаа ...р, ямар темэ... ...хожо байhые ...хэ байдалда ...талгын шэнэ ...дэржэ үзэхы... ...ендо ажалша ...hуургуулин ...ор Антонина ...Сидоркинагай ...дэхи эрдэм ...б болгон ху... ...нгэрэгшэ жэл... ...ска hургуу... ...могдоо бөлэй. ...hуургуули гэөд ...эрдэмэй гу... ...дотор нимэ ...гаиса hургуу... ...а. Шэнжэнь, ...ө гэхэдэ, эн... ...гадна бухы ...бажа, эллдэб ...ыха аргатай. ...ористын, экс... ...үхибүүдэй ...үүлэгшын ...эй мэргэжэл... ...Элдэб тех... ...атскын инду... ...итудта заоч... ...граха шалгал... ...үнгэргэгдэдэг ...дотохи заоч... ...гөөд ...ооч... ...злэ...нүүдээ ...бгаа зүбшэл... ...сессний ха... ...шалгалтануу... ...ньөө дүрэлэ... ...ньөө дүрэлэ... ...ньөө дүрэлэ

ДАЯАНША САНДАН ЛАМА

Үбгэд, хүгшэд гэгээн лама багшанараа дурдажа хөөрэлдэхэдөө, Худанай даяанша Цыдэнэй Сандан ламхай гэсд лэ дурдадаг, сэдьхэлээ баясуулан магтадаг юм. Энэ ламын номшо буянтай, ёнотой гэлэн лама, һүзэгтэндэ хүндэтэй хубилгаан ябаһан тухай баримтануудые дурдадаг. Тиихэдэ энэ һүзэглэмэ хөөрэлдөөндэ харша Боршогорой Сандан болбол зониие үймүүлһэн, хоёр анги болгожо тэмсэл эмхидхэһэн хүн,—гэсд үгэ байдаг байгаа. Эдэ арадай дунда тараһан үгэнүүдые шэнжэлэн шалгажа, Сандан ламыя алдарые элирүүлхэ саг ерэбэ ха юм.

Цыдэнэй Сандан 1851 ондо Хэжэнгэ нютагта түрөө. Хэжэнгын дасанда хубарат боложо һураа. Номдо айхабтар бэрхэ хурсаараа онсо илгаржа, һахил хүртэн, бурханай шаби боложо, улаан орхимжо зүүжэ, Хамбын хүреэндэ шойрын һургуулида эльгээгдээд, амжалтатай бэрхэ һуражэ, номшо багшанарайнгаа магтаалда хүртэжэ, эндээ гэбшын дамжаа барижа, гэбшэ гэлэн лама зиндаатай Хэжэнгынгээ дасан бусажа ерээ.

Нютагаа бусаад байхадаа, ном шудалжа, шүтэн һуугаа. «Багшамнай үглөөгүүр бодоходомнайшье, үдэшэ унтахадамнайшье, үдэршье ном дээрэл һуудаг,»— гэжэ шабинарынь хэлэдэг һэн ха.

Ном нилээд шудалһанай һүүлдэ габжын дамжаа барихадаа, номшодые номшо мэдэрэл-эрдэмээрээ гайхуулжа, дасанай түрүү габжанарай нэгэн боложо тодороо. Жаягсан гэгээндэ шүтэжэ шаби ороо. Ганса Хэжэнгынгээ бэшэ, харин бүхы дасангуудта мэдэсээрээ алдартай болоһон Сандан лама 1896 ондо хөёрдугаар Николай хаанай гэрлэжэ, хан шэрээдээ һууһанай ёнолол найрта хабаадахаяа хори арбан нэгэн эсэгые тайшаа Цэдэн Аюшинай хүтэлбэри доро ошолдоһон байгаа. Энэ делегацида буряадай тайшаанар, дасангуудай шэрээтэнэр ороһон юм.

Хориин хүндэтэ тайшаа Эрдэни Вамбацыренов мүн лэ уригдажа ошолсоһон ха. Тэдэ ошогшод булта эзэн хаанай алтан медаль хайрада хүртэһэн байна: эзэн хаантай бараалхахадаа, булта ноёд, ламанар хаанда һунажа мүргэһэн байгаа. Гансал Сандан Цыдэнэй мүргэнгүй, гараа хабсараад, дохижо байгаа. Энэнь шэрээтэнэртэ муугаар харагдажа, зэмэлүүлээ. «Маанадай мүргэжэ, һүзэглэжэ байхада, ши юундэ мүргөөгүйбши?»—гэжэ асуухадань, Буддын шажанай гэлэн лама аад, ондоо шажантанай угсаатада мүргэжэ болохо гү? гэһэн асуудалаар хариоусаһан байгаа.

Энэ болоһон ушар ехэшүүлэй сэдьхэл зобооһон байжа, бусажа ерээдшье байхадаа, тэдэнэй хандаса Сандан ламада ондоо болоо. Сандан Цыдэнэй энээндэ сэдьхэлээ зобоо, хубаагаагүй. Хуушааараал ном судараа улам шуналтайгаар шудалжа үргэлжэлөө.

Ород ба үшөө хэдэн хэлэ үзэжэ, амжалта туйлаа. Хөёр дахин Сандан ламатай уулзажа, эрдэм түүхын асуудалаар хөөрэлдэһэн профессор Позднеев гэгшэ үндэр сэгнэлтэ үгэжэ, магтаһан байдаг. Хэдэн номой автор болоһон Сандан лама хүнэй шарай шарайшалжа байгаагүй.

Худан голой зүүн бэедэ Шэлэнтэ хадын баруун Боршогор бооридо гэр байра барюулжа, 1898 ондо байраараа зоон ошоно, Ямандага бурханай бүтээлдэ һуужа эхилээ. Хажуудаа Даржаа гэбшэ нинداгтай, хэдэн хурса шабинартай байгаа. Даржаань Богдыг хүрсэндэ һуража, габжын зиндаала хүртөө. Һүзэгтэн агад Сандан ламада сехээр шүтэжэ, мүргэхэ зуураа байрынь хашаагаа хорёолжо, газаань элдэб модо тарижа, ханааб татажа, ойгуурнь уһа урадхуулаад, ондоошье юумэ түхеэрхэ хүсэлтэй байхадань, «болигты, хүрөө» гэжэ хориһон юм гэхэ.

1919 ондо Хэжэнгын дасанда морилһон Жаягсан гэгээн үргөөдэнь морилжо, даяаншатай бараалхаһан юм гэдэг. Сандан ламын эндэ олон жэлдэ һууха бүри алдар нэрэнь суурхажа, хүндэтэй болоо бшуу. 1908 ондо Хэжэнгын дасанай шэрээтэ болгогдожо нунгагдаад, дасандаа морилжо, сэнхидээ һуухые хүсэн, айладхал оруулхадань, бүтээлээ таһалжа болохогүй гэжэ, уряал хадагынь тогтоогоогүй һэн.

Сандан лама бүтээлдэ олон жэл соо һууха зуураа, хаанашье ошодоггүй, олон хоногоор уншалгадаа һууха, масаглаха, уншалга, бүтээлээ үргэлжэлүүлхэ, уншалгатай үедөө мүргэлшэн һүзэгтөөр уулзахагүй. Ерэгшэдэй хэрэг Даржаа түрүүтэй хубарагуудынь дүүргэдэг байгаа.

Гансал өөрынь зүбшөөлөөр золтой зариман үргөөдэнь орожо, адиста хүртэдэг, мүргэдэг һэн ха. Нэгэтэ Сандан ламаһаа нахил хүртэжэ, шабинь болоһон хүгшэнтэй хөөрөлдэхэдэм, нигэжэ хэлэбэ: «Далаад жэлэй саана арбаад наһатайдаа Яруунынгаа Нарин-Хүнды гэжэ ород һуринда һургуулида һуража байха үедөө үбдэһэн байгааб. Эжымни намайгаа оодон тэргэдээ хүригшэ гүүгээ хүллэжэ, аяар холо Хэжэнгын Худанда даяанша Сангасабаа Сандан ламада абаашаа һэн. Намарай саг байгаал даа. Дайда дэлхэйн һайханиие хаража ябаа бэлэйбди. Дүтэ ошожо хоноод, үглөогүүр ошоходомнай, манай талаан боложо, уншалгань дүүрээд байһан байжа, эжы бидэ хөёрые үргөөдөо оруулаал даа. Нэгэ хаанаарнь бурхан тахил, олон зула бадаржа, хүжын утаан һуунагтан гаража байгаа һэн. Марягүй нарин, сэбэр бэстэй, бүүрал үһээ хойшонь хаяад, үзүүрынь зангидажархинхай, оохимжо дорооно ута хюмһатай нюсэгэн хулынь бултайжа харагдаа һэн. Намайе адислажа, һахил хүртөөгөөд, дахаад уншга гэжэ тарин номуншуулаа. «Дак» гэхэдэнь, би «Так». «На» гэхэдэнь «Но» гэжэ хэлэһэн байгаа хаб. Һүүлдэ энеэбхилэн, ород һургуулида һурана гү?—гэжэ асуугаа һэн. Намда нахил хүртөөжэ: Дулма гэжэ нэрэ дээрэм Ханда гэжэ нэрэ нэмэжэ, Дулма-Ханда нэрэтэй болгоод, зүүхэ зангиа, уншаха тарни үгөөд: «Һайн болохо даа!»—гэжэ тархиим эльбээд, ябуулаа бэлэй. Энэ ушар мүнөөшье эли һанажа ябагшаб...».

Октябриин хубисхалай һүүлээр хаа хаанагүй буряад орондо хүлгөөтэ жэлнүүд эхилжэ, засаг түрэ хубилжа, ноёд һайд һэлгэжэ, хүнэй байдал хүндэ бэрхэшээлдэ орожо, дайн төмсэлээр нэрбэгдээ.

Хэжэнгынхид ехэ хүсэ гарган, һанал зөөриеэ нэгэдхэн, субарга бариха наигин хэрэгтэ олоороо оролдожо бүтээгээ. Энэ Джарун Хашорой субарга хүшэр хүндэ 1919 ондо баригдан дүүрэжэ, арамнайлагдаа. Буряад һүнаараар, үбшэнтэнтэй хөөрөлдэһэнэй дүнгөөр элирүүлжэ болохо. Һудал бариха гэгшэ тэн хүшэр, орёо оньһоч байбашье, эмшэлэгшын ехэ дүй дүршэлһөө дулдыдаха юм. Тэрэнь эрэ, эхэнэрэй холимол һудал гэсд хубаана. Һудалай сохидол гэгшэ жэлэй дүрбэн сагһаа, байгаалиин гол үндэһэн боложо модоноо, галһаа, түмэрһөө, уһанһаа, газарһаа дулдыдана. Энээнһээ боложо хүнэй шуһанай һудал, эльгэн, бөөрэ, зүрхэн, уушхан жэлэй дүрбэн сагта элдэбээр худэлшэ.

Хүнэй шээһэн үбшэниие элирүүлхэ хэрэгтэ гол удха шанартай. Тэрэнэй үнгэ, үдхэн шэнгэниинь хүнэй бэеыг элүүрһээ дулдыдана. Урдань 29—30 янзын үбһэ ногооноо бүридэһэн эм дом бэлдэгдэдэг байгаа. Тэрээниие эрдэм бэлигээ хүсэһэн эмшэ ламанар бэлдэдэг, ухаалдидаг һэн. Һүүлэй үедэ арадай аргаар эмшэлэлгэ Монгол орондо дэлгэрэлхэй. Энээнэй ашаар арадай аргаар эмшэлэлгын институт байгуулагдаа. Энэ институт монгол арадайнгаа уг изагуурай эмшэлэлгые һэргээдэг, үргөөдөр хэрэглэдэг болоохой.

Зүгоор эмшэлхэ, барялшалха гэгшэ монгол эмшэдэй түрүү арга болодог юм.

Мүнөө би тобшо тэдыгээр монгол эмшэдэй түрүү дүй дүршэл тухай тогтобоб. Юуб гэхэдэ, буряад орон соошье арадай аргаар эмшэлэлгэ үргөөдөр дэлгэрһэн гэжэ һанагдана.

Д. ЕНДОН.
Монголой арадай эмшэн.

Зүүн зүгэй эмшэлэлгэ

МОНГОЛ АРГА

Монгол арад өөрын онсо шэнжэтэй. Хэр үгһаа нүүдэл ажаһуудалтай, табан хушуун адуу мал Түб Азиин үргэн талаар адуулжа ябаһан зон гэгшэ. Тиимэһээ хүйтэн шэрүүн байгаалидаа дадаһай, шэрхэ бүхэриг арад юм. Хоёрдохоор, монгол эмшэлэлгэ хадаа бусад арадайхиһаа онсо илгаатай. Хүнэй үбшэлхэдэ халуурхада, яһанай гэмтэхэдэ, барялшад, үбһэ ногоогоор аргалагшад туһа хүргэнэ. Гадна шуһа табиха, бэе махабадай элдэб таладань галаар хайраха, аршаан уһаар угааха, ууха мэтэ баһал үргөөдөр хэрэглэгдэнэ.

Бүри урда сагта хитадууд монгол эмшэдые үндэрөөр сэгнэдэг байһан юм. «Нэйжин» гэдэг хитад эмшэлэлгын ном соо нигэжэ хэлэгдэнэ: «Манай хойто талада оршодог монголнууд хүндөөр үбшэлхэдөө бэсэ галаа хайража аргалдаг байна. Тэрээниень бидэшье хэрэглэхэ ёнотойбди». Аяар холын 12—13 зуун жэлнүүдтэ хирургическа эмшэлэлгэ үргөөдөр хэрэглэгдэдэг болоһон байгаа. 1261 ондо Хубилай хаан эмшэдэй һургуули нээһэн юм. Тэрэ һургуули дүүргэжэ гараһан эмшэд Хубилай хаанай сэрэгшэдые аргалжа эхилээ.

Удаань 1655 ондо Монголой суута эмшэ лама Лубсан-Данзанжанцан эмшэ ламанарые бэлдэхэ дасан нээгээ. Түбэд, хитад, энэдхэг эмшэдтэй нягта холбоо барисаа эмхидхэгэн байна. Энэ суута эмшын хэрэг эмшэ ламанар Ишбалжир, Лубсанчултом, Лубсангайнсол, Ендон, Лунрэг Дандар гэгшэд үргэлжэлүүлһэн, өөһэдын баян дүй дүршэлтэй һургуулиуудые нээгээ. Монгол эмшэлэлгэ хүн байгаали хөёрые нэгэн түгэс амисхал гэжэ хаһаа. Тиихэдэ хүн гэгшэ юөтэмсэ дэлхэйн табан хубиһаа бүрилдэнэ гэжэ тоолоно. Энэнь газар, уһан, гал, модон, түмэр болоно. Зүгөөр үбшэниинь гурбан шалтагааниһаа гарана, гэбэл, тэрэнь амина хаагдаха, һүлһөө тараха, шүлһөө хатаха гэсд тоолгдоно. Монгол эмшэлэлгэ юун дээрэ үндэһэлэгдэнэб гэбэл, үбшэниие уридшалан элирүүлхэ, бэсэ зүбөөр абажа ябаха, саг соонь үбшэниие аргалха. Энээнһээ гадна үбһэ ногооной шэмэ шүүһэ, ан арьяатанай һүлһэ, эльгэ, аршаан уһа хэрэглэнэ. Эдэ бүгэдые холижо, худхажа байжа, эльдэб хүшэр үбшэ аргалха шадалтай эм дом бэлдэнэ. Барялшалха, бэе махабад эльбэхэ, шуһа табиха. Зүүгээр хадхажа аргалха, мэтэ бусад арга мэргэжэлнүүд монгол эмшэдэй эди шэди байгаа. Тиихэдээ монгол эмшэдэй тоолодогоор хүнэй дүрбэн зуун дүрбэн үбшэн гэгшэ уһанай, галай, газарай, модоной, түмэрэй хоорондохи харилсаанай алдагдаһанһаа болоно.

Хүнэй элүүр бэеые шүлһэн, шуһан, мяхан, өөхэн, яһан, тэнсүүлжэ байдаг юм. Эдээнэй али нэгэнэйнь дутагдабал, ямаршье үбшэн һүжэрдэг. Хүнэй бэе соо гүйжэ ябаһан хии зургаан шэнжэ шанартай—шэрүүн, хүндэн, һэрюун, оньһон, хатуу, түргэн. Харин һүлһэн табан янзын үүргэ дүүргэнэ: хото соохи эдеэ буйлуулна арһанай үнгэ хубилгана, өөхэ тоно шэнгээнэ, шуһанай гүйсэл шалгана, бэедэ дулаа үгэнэ. Аман соохи шүлһэн гэгшэ хүнэй бэедэ баһал ехэ удха шанартай. Шүлһэнһөө боложо хүнэй аман соо һэтэ сэбэр байдаг, эдеэ хоол хүнгөнөөр залгигдадаг, абяа гарахада хүнгэн болгодог байна. Тиихэдэ хүн гэгшэ хомхойрхохо, этаархаха, сухалдахадаа бэсдэ ехэ хоро хүргэнэ. Эдэ бүгэдэнһөө болохо, хүн 1616 янзын үбшөөр үбшэлжэ болохо байна. Тэдэнь 80 000 шалтагааниһаа дулдыдана. Гэбэшье хүнэй юугээр үбшэлһые һудалай сохилтодо, шээһэнэй үнгэ шанагуудта хүртэхыг түлөө баскетболоор уласхоорондын мүрысөөн Томск хотодо болобо. Наһанай гурбан бүлгөөр мүрысөөн үнгэргэдэһэн байгаа. Улаан-Удын хүүгэдэй спортын 5-дахи һургуулиин команда энэндэ хабаадаба. Тренер Сергей Багониной һурган һориндог эдир баскетболистнууд гурбадахи һуури эзэлһэн байна.

Баскетболоор СНГ-гэй мүрысөөн наяхан Ташкент хотодо болюжо, арбаад республикын хүүгэдэй спортын һургуулинуудай команданууд хабаадаһан байгаа. Улаан-Удын хүүгэдэй спортын 5-дахи һургуулиин команда мэнэндэ эзэлжэ, бронзо медаляар шагнагдаба. Эндэ һонирхолтой шанга уулзалганууд болоһон байха юм. Ушарынь юуб гэхэдэ, тус мүрысөөн декабрь нарада Минскдэ үнгэргэгдэхэ дэлхэйн түрүү һуури эзэлхыг түлөө мүрысөөндэ шэлэн абалгын уулзалга болоһон байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

БАСКЕТБОЛ. Дэлхэйн болон Олимпиин ааданууудай чемпион Сергей Беловой нарзаар, үбшэнтэнтэй хөөрөлдэһэнэй дүнгөөр элирүүлжэ болохо. Һудал бариха гэгшэ тэн хүшэр, орёо оньһоч байбашье, эмшэлэгшын ехэ дүй дүршэлһөө дулдыдаха юм. Тэрэнь эрэ, эхэнэрэй холимол һудал гэсд хубаана. Һудалай сохидол гэгшэ жэлэй дүрбэн сагһаа, байгаалиин гол үндэһэн боложо модоноо, галһаа, түмэрһөө, уһанһаа, газарһаа дулдыдана. Энээнһээ боложо хүнэй шуһанай һудал, эльгэн, бөөрэ, зүрхэн, уушхан жэлэй дүрбэн сагта элдэбээр худэлшэ.

Хүнэй шээһэн үбшэниие элирүүлхэ хэрэгтэ гол удха шанартай. Тэрэнэй үнгэ, үдхэн шэнгэниинь хүнэй бэеыг элүүрһээ дулдыдана. Урдань 29—30 янзын үбһэ ногооноо бүридэһэн эм дом бэлдэгдэдэг байгаа. Тэрээниие эрдэм бэлигээ хүсэһэн эмшэ ламанар бэлдэдэг, ухаалдидаг һэн. Һүүлэй үедэ арадай аргаар эмшэлэлгэ Монгол орондо дэлгэрэлхэй. Энээнэй ашаар арадай аргаар эмшэлэлгын институт байгуулагдаа. Энэ институт монгол арадайнгаа уг изагуурай эмшэлэлгые һэргээдэг, үргөөдөр хэрэглэдэг болоохой.

Зүгоор эмшэлхэ, барялшалха гэгшэ монгол эмшэдэй түрүү арга болодог юм.

Мүнөө би тобшо тэдыгээр монгол эмшэдэй түрүү дүй дүршэл тухай тогтобоб. Юуб гэхэдэ, буряад орон соошье арадай аргаар эмшэлэлгэ үргөөдөр дэлгэрһэн гэжэ һанагдана.

Д. ЕНДОН.
Монголой арадай эмшэн.

СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ

БАЙГША ОНДО Буряад Республикын футболистнууд Россин Федерацийн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ яһала һайнаар наадажа, табадахи һуури эзэлбэ. Тиихэдэ нютагаймнай клубай командануудай футболистнуудай мүрысөөн мүн лэ эмхитэй һайнаар үнгэрөө. Клубай командануудай бүридэлдэ хүмүүжүүлэгдэһэн бэлигтэй бэрхэ залуу футболистнууд «Сэлэнгын» бүридэлдэ оруулагдана.

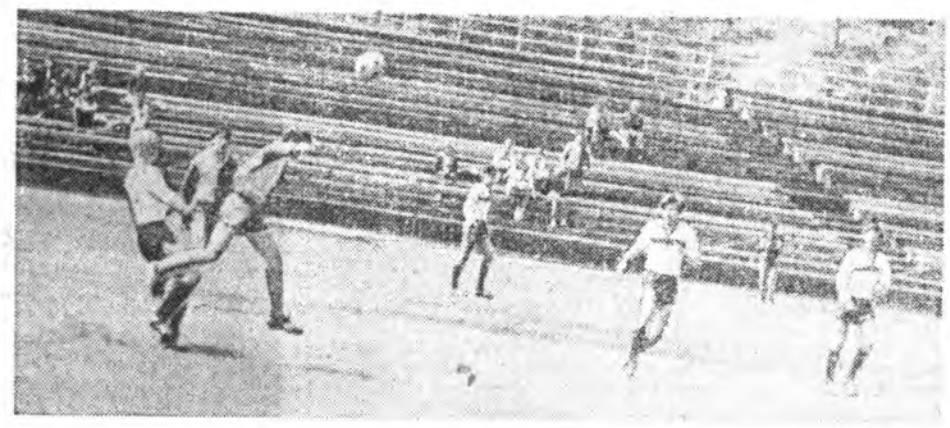

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: клубай командануудай футболистнууд наадажа байна.

В. ПЛУТТЫН фото.

ТОБШОХОНООР...

БОКС. Россин Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн эдэ үдэрнүүдтэ Санкт-Петербург хотодо болоно байна. Спортын мастернууд Степан Хорлоев, Бато Батуев, Жаргал Бадмаев гэгшэд энэ ехэ мүрысөөндэ Забайкалиин сэрэгэй округой нэрэ хүндые хамгаална.

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Эстафетэ дамжуулгатай марафоной урилдааануд элдэб оронуудта үнгэргэгдэдэг заншалтай боложо байнхай. Нимэ мүрысөөн наяхан Берлин хотодо болобо. Россин суглуулагдамал команда энэ мүрысөөндэ хабаадаһан байгаа. Тиихэдээ 59 гаран команда соohоо зургаадахи һуури эзэлбэ. Һүүлшын шатада—10 километр 600 метрэй зайда нютагаймнай хүбүүн—холын зайда урилдалгаар СССР-эй гурба дахин чемпион, спортын мастер Геннадий Темников энэ зайе 30 минута 50 секунда соо гаталжа, яһала һайн үрэ дүн харуулһан байха юм.

САМБО. Азиин Кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн Целиноград хотодо болобо. Хэдэн республикын 100 гаран самбист энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадаһан байгаа. ЛВРЗ-гэй спортын клубай гэшүүн спортын мастерта кандидат Амгалан Санжиев энэ ехэ мүрысөөндэ өөрынгөө шэгнүүртэ зургаадахи һуури эзэлбэ.

* * *

Эрэшүүлэй дунда самбо барилдаагаар Россин түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн наяхан Тула хотодо болоһон байгаа. Улаан-Удын Пионернуудэй ордоной дэргэдэхи спортын клубай тренер Александр Леднёвэй һурагша, спортыч мастерта кандидат Алексей Черненко өөрынгөө шэгнүүртэ гурбадахи һуури эзэлжэ, бронзо медаляар шагнагдаба. Эндэ һонирхолтой шанга уулзалганууд болоһон байха юм. Ушарынь юуб гэхэдэ, тус мүрысөөн декабрь нарада Минскдэ үнгэргэгдэхэ дэлхэйн түрүү һуури эзэлхыг түлөө мүрысөөндэ шэлэн абалгын уулзалга болоһон байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

БАСКЕТБОЛ. Дэлхэйн болон Олимпиин ааданууудай чемпион Сергей Беловой наяхан Тула хотодо болоһон байгаа. Улаан-Удын Пионернуудэй ордоной дэргэдэхи спортын клубай тренер Александр Леднёвэй һурагша, спортыч мастерта кандидат Алексей Черненко өөрынгөө шэгнүүртэ гурбадахи һуури эзэлжэ, бронзо медаляар шагнагдаба. Эндэ һонирхолтой шанга уулзалганууд болоһон байха юм. Ушарынь юуб гэхэдэ, тус мүрысөөн декабрь нарада Минскдэ үнгэргэгдэхэ дэлхэйн түрүү һуури эзэлхыг түлөө мүрысөөндэ шэлэн абалгын уулзалга болоһон байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

БАСКЕТБОЛ. Дэлхэйн болон Олимпиин ааданууудай чемпион Сергей Беловой наяхан Тула хотодо болоһон байгаа. Улаан-Удын Пионернуудэй ордоной дэргэдэхи спортын клубай тренер Александр Леднёвэй һурагша, спортыч мастерта кандидат Алексей Черненко өөрынгөө шэгнүүртэ гурбадахи һуури эзэлжэ, бронзо медаляар шагнагдаба. Эндэ һонирхолтой шанга уулзалганууд болоһон байха юм. Ушарынь юуб гэхэдэ, тус мүрысөөн декабрь нарада Минскдэ үнгэргэгдэхэ дэлхэйн түрүү һуури эзэлхыг түлөө мүрысөөндэ шэлэн абалгын уулзалга болоһон байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

БАСКЕТБОЛ. Дэлхэйн болон Олимпиин ааданууудай чемпион Сергей Беловой наяхан Тула хотодо болоһон байгаа. Улаан-Удын Пионернуудэй ордоной дэргэдэхи спортын клубай тренер Александр Леднёвэй һурагша, спортыч мастерта кандидат Алексей Черненко өөрынгөө шэгнүүртэ гурбадахи һуури эзэлжэ, бронзо медаляар шагнагдаба. Эндэ һонирхолтой шанга уулзалганууд болоһон байха юм. Ушарынь юуб гэхэдэ, тус мүрысөөн декабрь нарада Минскдэ үнгэргэгдэхэ дэлхэйн түрүү һуури эзэлхыг түлөө мүрысөөндэ шэлэн абалгын уулзалга болоһон байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

БАСКЕТБОЛ. Дэлхэйн болон Олимпиин ааданууудай чемпион Сергей Беловой наяхан Тула хотодо болоһон байгаа. Улаан-Удын Пионернуудэй ордоной дэргэдэхи спортын клубай тренер Александр Леднёвэй һурагша, спортыч мастерта кандидат Алексей Черненко өөрынгөө шэгнүүртэ гурбадахи һуури эзэлжэ, бронзо медаляар шагнагдаба. Эндэ һонирхолтой шанга уулзалганууд болоһон байха юм. Ушарынь юуб гэхэдэ, тус мүрысөөн декабрь нарада Минскдэ үнгэргэгдэхэ дэлхэйн түрүү һуури эзэлхыг түлөө мүрысөөндэ шэлэн абалгын уулзалга болоһон байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

БАСКЕТБОЛ. Дэлхэйн болон Олимпиин ааданууудай чемпион Сергей Беловой наяхан Тула хотодо болоһон байгаа. Улаан-Удын Пионернуудэй ордоной дэргэдэхи спортын клубай тренер Александр Леднёвэй һурагша, спортыч мастерта кандидат Алексей Черненко өөрынгөө шэгнүүртэ гурбадахи һуури эзэлжэ, бронзо медаляар шагнагдаба. Эндэ һонирхолтой шанга уулзалганууд болоһон байха юм. Ушарынь юуб гэхэдэ, тус мүрысөөн декабрь нарада Минскдэ үнгэргэгдэхэ дэлхэйн түрүү һуури эзэлхыг түлөө мүрысөөндэ шэлэн абалгын уулзалга болоһон байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

БАСКЕТБОЛ. Дэлхэйн болон Олимпиин ааданууудай чемпион Сергей Беловой наяхан Тула хотодо болоһон байгаа. Улаан-Удын Пионернуудэй ордоной дэргэдэхи спортын клубай тренер Александр Леднёвэй һурагша, спортыч мастерта кандидат Алексей Черненко өөрынгөө шэгнүүртэ гурбадахи һуури эзэлжэ, бронзо медаляар шагнагдаба. Эндэ һонирхолтой шанга уулзалганууд болоһон байха юм. Ушарынь юуб гэхэдэ, тус мүрысөөн декабрь нарада Минскдэ үнгэргэгдэхэ дэлхэйн түрүү һуури эзэлхыг түлөө мүрысөөндэ шэлэн абалгын уулзалга болоһон байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

БАСКЕТБОЛ. Дэлхэйн болон Олимпиин ааданууудай чемпион Сергей Беловой наяхан Тула хотодо болоһон байгаа. Улаан-Удын Пионернуудэй ордоной дэргэдэхи спортын клубай тренер Александр Леднёвэй һурагша, спортыч мастерта кандидат Алексей Черненко өөрынгөө шэгнүүртэ гурбадахи һуури эзэлжэ, бронзо медаляар шагнагдаба. Эндэ һонирхолтой шанга уулзалганууд болоһон байха юм. Ушарынь юуб гэхэдэ, тус мүрысөөн декабрь нарада Минскдэ үнгэргэгдэхэ дэлхэйн түрүү һуури эзэлхыг түлөө мүрысөөндэ шэлэн абалгын уулзалга болоһон байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

БАСКЕТБОЛ. Дэлхэйн болон Олимпиин ааданууудай чемпион Сергей Беловой наяхан Тула хотодо болоһон байгаа. Улаан-Удын Пионернуудэй ордоной дэргэдэхи спортын клубай тренер Александр Леднёвэй һурагша, спортыч мастерта кандидат Алексей Черненко өөрынгөө шэгнүүртэ гурбадахи һуури эзэлжэ, бронзо медаляар шагнагдаба. Эндэ һонирхолтой шанга уулзалганууд болоһон байха юм. Ушарынь юуб гэхэдэ, тус мүрысөөн декабрь нарада Минскдэ үнгэргэгдэхэ дэлхэйн түрүү һуури эзэлхыг түлөө мүрысөөндэ шэлэн абалгын уулзалга болоһон байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

БАСКЕТБОЛ. Дэлхэйн болон Олимпиин ааданууудай чемпион Сергей Беловой наяхан Тула хотодо болоһон байгаа. Улаан-Удын Пионернуудэй ордоной дэргэдэхи спортын клубай тренер Александр Леднёвэй һурагша, спортыч мастерта кандидат Алексей Черненко өөрынгөө шэгнүүртэ гурбадахи һуури эзэлжэ, бронзо медаляар шагнагдаба. Эндэ һонирхолтой шанга уулзалганууд болоһон байха юм. Ушарынь юуб гэхэдэ, тус мүрысөөн декабрь нарада Минскдэ үнгэргэгдэхэ дэлхэйн түрүү һуури эзэлхыг түлөө мүрысөөндэ шэлэн абалгын уулзалга болоһон байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

Уншаа, дуулаа һэн гүт?

ҺАМГАНИИНЬ 30 НАҺА ДҮҮ

Бобби Фишер залуудаа басагадһаа түбэгшөөдэг байһан гэхэ. «Басагад зохид лэ ааб даа, харин шатарынь дээбэ гэсбэ даа» гэдэг байгаа. Тиин тэрэ 49 хүрэтэрөө һамгагүй ябаа ха юм. Дэлхэйн чемпионой нэрэ эзэрдэ хүртэһэнһөө хойшо тэрэ хөөрөд жэлдэ Калифорниидо басанда һуугаа. Тэрэнэй һургуулиин нүхэр Аллен Кауфман энэ ус соо Робертын эхэнэртэй дутэшье ябахые хүсэгүй ха.

Хэн вэтэрэй? Хэрбээ Фишерэй ажабайдалда 19 наһатай унгар басаган Зита Райчани гэдэгэй нэгэтэ ушараагүй һаа. тэрэ муусөшье болотор һамгагүй ябахадаа болохо байгаа. Шатарта нуинажа ороһон. эдюшүүлэй дунда байгша ондо Венгриин чемпион болоһон басаган хөёр жэлэй урда тээ Фишертэ Будапештһээ бэшэг бэшэһэн байгаа.

Тиихэдэнь бурхан шэнгээр шүтэжэ ябаһан шатарайнь гени басаганда харюу үгөогүй һэн. Зита нёдондо Фишертэ дахинаа бэшэг бэшээ. Энэ удаа харюу өгөө. Уданшьегүй Роберт Зитэдэ Венгриин түрүү һуури эзэлһэн хүндэнь 5 миллион долларой сэнтэй шан тогтоогоо. 3.85 миллионнинь — диплэжэ гараашадань, үлөөшьень, шүүгдэһэн хүндэнь. Харин өөрөө ямар бодомжотой байгаа хаб гэхэдэ, Роберт дэмжэһэн хэбэртэй. Тэрэнэй гүйцэтэлэ матч сентябриин 1-дэ. Зитыг түрэһэн удэр, эхилээ ха юм.

Зита Роберт хөёр даб дээрэ хүрим түрэ тухай бодомжолногүй гэсд. Зитын нүхэд хэлсэнэ. «Бобби намһаа урда тээ нэгэшье эхэнэртэй ябаагүй юм. Виньшье баһал тиимэ хүм», — гэжэ Зита нүхэдтөө мэдүүлээ һэн.

Ягаа хэлгэшье һаа. юрэдөө. Зита Райчани шатарэй ноён Роберт Фишерэй хүбэ заяанда гол һуури эзэлэдэ байна.

(«Труд» газетэһээ).

ПЕНСИОНЕРНҮҮДЭЙ АНХАРАЛДА

Республикын хэлхеэ холбооной предприятинууд болон Буряадай почтын акционериэ-коммерческэ ПАКБанк 1993 оной январиин 1-һээ пенсионернүүдтэ хүнгэлэлтэтэй гуримаар пенси түлэхэ счёт нээхэнь.

Счёдто ороһон мүнгыс хэлхеэ холбооной отделениинүүд түлэхэ юм. Тиихэдэ счёдто байһан мүнгэндэ үдэр бүхэнэй түлөө жэлэй 22 процентын хэмжээнэй мүнгэн нэмээгдэжэ байха.

Гурба һарын пенсиин хэмжээнэй мүнгэнэй счёдто суглархадань, ПАКБанк һарын хахад пенсиин хэмжээнэй 13-дахи пенси түлэхэ, харин счёдто таба һарын пенсиин хэмжээнэй мүнгэнэй суглархада, нэгэ пенсиин хэмжээнэй 13-дахи пенси түлэхэ байна.

Пенсионерэй удаан сагаар нүдэ тиишээ ябаха болоо һаань, банк арга боломжоёо хаража үзөөд, 3 һара урид пенсиинь түлэхэ.

Эдэ дурадхалаар һонирхоо һаа, пенси абаха дуратай хэлхеэ холбооной отделениие заажа, ажаһуудаг газарайнгаа райсобестэ мэдүүлгэ барихадатнай болохо.

Һонирхоһон бүхы асуудалнуудаараа удаадахи хаягаар харюу абажа болоно: **ПАКБанк, г. Улан-Удэ, ул. Некрасова, 20, телефон 2-69-38. Хүдэлхэ сагынь 8.00 часһаа — 17 час хүрэтэр, забһарлал 12.30—14.30 хүрэтэр.**

Редактор
Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М. Ж. (хариусалгата секретарь), НИМАЕВ Ц. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ТОКТОХОЕВА В. Э.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнуудэй Совет, Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэл болон редакциин ажалша коллектив.

Манай адрес:
670000, Улаан-Удэ, Калинин-даришвилиин үйлсэ, 23 «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакциин телефонууд: редакторай—2-50-96, приемный — 2-54-54, редакторай орлогшоной — 2-68-08, 2-62-62, хариусалгата секретариин—2-50-52, секретариадай—2-66-76, һаһагууд: советуудэй үндэсэмэрин ба нимтын эмхинуудэй —2-34-05 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа—2-64-36, (даагшань), 2-63-86, 2-67-81, 2-61-35, соёлой эрдэмэй болон һургуулинуудай—2-60-21 (даагшань), 2-57-63; 2-67-81 олониитын үндэсэмэрини ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын—2-60-91; коммерческэ—2-35-84; корректорнуудэй—2-33-61, хэблэлэй бэлдэгшэдэй (выпускающинуудай)—2-35-95, Манай корреспондент; Агинскда—3-45-94; Закаменскда—30-61.
Буряад Республикын Министрнуудэй Советэй хэблэлэй телефонууд: директор—2-49-94, бухгалтери— —2-23-67, вахта—2-56-62.

Газета жэлдэ 160 дахин гарана. Хэблэлэй 3 хуудаһан үзэмжэтэй. Газетын индекс 50904. Тиражь 7 507. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг: 21.10.

Буряад Республикын Хэблэлэй ба олондо мэдээсэлгын министерствын республиканскэ типографида газета бэлдэгдэбэ. Директорайн телефон 2-40-45